

Hyviä pointteja

Vuorovaikutus vertaisten kesken institutionaalisessa verkkokeskustelussa

LIISA KÄÄNTÄ

Väitöksenalkajaisesityelmä Vaasan yliopistossa 29. lokakuuta 2016

Tämä ei nyt oikein lähde meillä kulkemaan © pitäiskö meidän kerätä vaikka jotain listaa, että mitä popularisoidussa tekstissä on, ja sitten voitaisiin vaan siitä katsoa kun popularisoidaan omia tekstejämme, että mitä niissä pitäis olla. Eli esimerkiksi tossa Reetan ekassa viestistä vois poimia sen, että *Popularisoidussa tekstissä ei ole vaikeita termejä. Jos niitä täytyy käyttää, niin ne pitää selittää.

Näin kirjoittaa eräs opiskelija väitöstutkimukseni verkkokeskustelussa, popularisointiin keskittyvässä keskusteluharjoituksessa, joka on kuulunut kauppatieteilijöiden suomen kielen kurssiin Tieteellinen kirjoittaminen. Opiskelija on asian ytimessä, sillä verkkokeskustelussa tulee huolehtia siitä, että keskustelu jatkuu ja keskustelunaihetta ylläpidetään monin tavoin. Keskustelun etenemisestä huolehtiminen on erityisen tärkeää koulutukseen ja opiskeluun liittyvissä verkkokeskusteluissa, joita voidaan luonnehtia sisällöltään, tyyliltään ja kielenkäytöltään virallisiksi ja tavoitteellisiksi. Olen tutkimuksessani nimennyt tällaiset keskustelut institutionaalisiksi verkkokeskusteluiksi.

Nykyaikana monet tuntevat ja tietävät myös toisenlaisia verkkokeskustelufoorumeja, kuten Suomi24.fi, Kaksplus.fi, Pallontallaajat.net tai Vaasalaisia.info. Nämä voivat olla hyvinkin laajan käyttäjäryhmän keskustelupaikkoja tai lähinnä tiettyyn paikallisyhteisöön tai aiheeseen liittyviä foorumeita. Esimerkiksi Pallontallaajissa keskustelevat matkustamisesta kiinnostuneet ja ahkerasti matkustavat ihmiset. Edellä mainittujen kaltaisia keskustelufoorumeja ei voi kuitenkaan pitää institutionaalisina verkko-

keskusteluina, koska niissä ei toteuteta minkään instituution tehtäviä eikä noudateta instituutiolle tyypillisiä sääntöjä. Tässä tarkoitan instituutioilla esimerkiksi eduskuntaa, kirkkoa, sairaalaa ja yliopistoa, joilla on tietty julkinen tehtävä kulttuurissamme. Näissä instituutioissa myös toimii henkilöitä, jotka ovat asiantuntijoita ja välittävät instituution tehtävää tavallisille ihmisille eli maallikoille ja ylipäätään tietyn instituution ulkopuolella toimiville. (Ks. esim. Raevara, Ruusuvuori & Haakana 2001.)

Tutkimukseni keskusteluissa opiskelijat noudattavat tietylle kurssille asetettuja sääntöjä ja tavoitteita esimerkiksi osoittamalla omaa tietotaitoaan ja keskustelemalla tehtävänannon mukaisista aiheista. Sääntöjen ja tavoitteiden ohella sekä niihin orientoituen he lisäksi rakentavat omaa opiskelijuuttaan. Opiskelijat siis osallistuvat verkkokeskusteluharjoituksiin sekä omia että kurssin tavoitteita silmällä pitäen. (Vrt. Lester & Paulus 2011.) Tällainen kaksijakoinen tavoitteellisuus ei voi olla näkymättä heidän kirjoituksissaan, verkkokeskustelun kielenkäytössä ja osallistumisen tavoissa – toisin sanoen verkkokeskustelun vuorovaikutuksessa. Tätä ilmiötä olen väitöstutkimuksessani tarkastellut.

Tarkemmin ilmaistuna olen tutkinut sitä, miten opiskelijat osallistuvat pakolliseen keskusteluharjoitukseen. Miten he rakentavat keskusteluyhteyttä toisiin opiskelijoihin, jotka voivat olla fyysisesti ja ajallisesti etäällä? Keskustelut ovat tässä mielessä *asynkronisia*, eli niissä viestitään eri aikoina, eivätkä osallistujat ole fyysisesti läsnä samassa tilassa. Opiskelijoiden on siis kirjoitettava keskusteluihin siten, että kirjoituksella osoitetaan selvästi, mihin edeltävään kirjoitukseen se liittyy ja millä tavalla. Heidän vuorovaikutuksensa näkyy esimerkiksi siinä, kuinka toisten kirjoitusten sisältöjä arvioidaan *hyviksi pointeiksi*, minkä jälkeen ilmaistaan oma näkemys asiasta.

Kun puhutaan vuorovaikutuksesta, on syytä nostaa se avoimesti käsiteltäväksi ja pohdittavaksi. Tutkijan on hyvä tiedostaa omat valintansa, ja niinpä vuorovaikutuksen valitseminen tutkimukseni keskeiseksi lähtökohdaksi, käsitteeksi sekä tarkasteltavaksi ilmiöksi on tuonut väitöstyöhöni tervettä ja tarpeellista itsereflektiota. Vuorovaikutus on nimittäin hyvin monimerkityksinen käsite, eikä asia muutu suinkaan helpommaksi, kun puhutaan verkkoviestinnästä tai digitaalisesta viestinnästä. Verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta on tutkittu ja käsitelty muun muassa sellaisilla nimikkeillä kuin digitaalinen vuorovaikutus, teknologiavälitteinen vuorovaikutus, vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa, välitteinen vuorovaikutus, tietokonevälitteinen viestintä ja teknologisoitu vuorovaikutus. Nämä nimitykset eroavat toisistaan siinä, korostaako tutkija tai viestijä välinettä, viestinnän välitteisyyttä vai viestinnälle ominaista kieltä. (Ks. esim. Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014.) Esimerkiksi välitteinen vuorovaikutus kuvastaa sellaista kielenkäyttöä, jossa puhetta ja kirjoitusta täydennetään muun muassa visuaalisilla symboleilla (hymiöillä yms.), tekstin fonteilla tai verkkosivun asettelulla. Välitteinen vuorovaikutus ei myöskään ole sidottu verkkoviestintätilanteisiin, vaan myös esimerkiksi puhelinkeskustelut tai neuvottelut erilaisia muistioita tai lomakkeita hyödyntäen (esim. Nissi & Lehtinen 2016) tai vaikkapa tulkkia käyttäen (esim. Warnicke & Plejert 2012) voidaan nähdä välitteisinä vuorovaikutustilanteina.

Vuorovaikutus on myös yhtäältä sisällytetty interaktiivisuuteen eli vuorovaikutteisuuteen ja toisaalta erotettu siitä (esim. Hutchby 2001; Matikainen 2008). Digitaalisen viestinnän tutkimuksissa puhutaan paljon verkkokeskusteluiden ja muidenkin sovel-

lusten interaktiivisuudesta. Verkkokeskusteluissa interaktiivisuus on esimerkiksi sitä, kuinka keskustelun alueen viestit liitetään toisiinsa. Interaktiivisuudessa eli vuorovaikutteisuuksessa painotetaan siis tekniikan merkitystä hiukan enemmän kuin vuorovaikutuksellisessa lähestymistavassa. Voitaneen jopa sanoa, että tällöin tekniikka vaikuttaa viestintään ja tulkintaan enemmän kuin ihmiset, jotka tilanteessa viestivät.

Miksi sitten olen valinnut vuorovaikutuksen, kun olisi ollut muitakin vaihtoehtoja? Samalla tavalla kuin edellä luetellut vaihtoehdot sisältävät hienovaraisia painotus- ja näkökulmaeroja, myös oma valintani kiteytyy tietynlaiseen lähtökohtaan. Olen valinnut vuorovaikutuksen siitä syystä, että näen verkkokeskustelun vuorovaikutuksen opiskelijoiden eli ihmisten välisenä yhteytenä sekä toimintana, joka vain tapahtuu teknologian välityksellä eikä ole sille alisteinen (ks. Hutchby 2001). Teknologia itsessään ei siis sanele, minkälaista viestintää verkkokeskustelu on. Ratkaisevinta on se, millä tavalla keskusteluun osallistuvat käyttävät teknologiaa keskusteluyhteytensä ylläpitämiseen. Tässä mielessä vuorovaikutus on ollut tutkimukseni kohteena.

Vuorovaikutus on ollut myös tutkimukseni menetelmällinen fokus, sillä olen lähestynyt verkkokeskustelua keskusteluanalyysin käsittein. Pelkistettynä keskusteluanalyysissa tarkastellaan keinoja, joilla ihmiset organisoivat puhettaan erilaisissa tilanteissa: miten he ottavat huomioon edeltävät puheenvuorot ja antavat suuntaa tuleville puheenvuoroille? Tutkimuksessani olen tarkastellut keinoja, joilla opiskelijat organisoivat verkkokeskustelukirjoituksiaan ja ottavat huomioon muiden kirjoitukset sekä samanaikaisesti edistävät kirjoituksillaan laajempaa opiskelutoimintaa. Lähestymistapani on luonnehdittavissa *induktiiviseksi mikroanalyysiksi* eli yksityisestä yleisempään kohdistuvaksi keskustelun rakenteiden ja toimintojen tarkasteluksi. Tällainen mikroanalyysi on yleistä verkkoaineistojen tutkimuksessa, jossa sovelletaan perinteisempää keskusteluanalyysia. (Ks. Giles, Stommel, Paulus, Lester & Reed 2015.)

Miten sitten voin verkkokeskustelussa osoittaa yhteyttä toiseen osallistujaan? Otetaan esimerkiksi vaikkapa tämä väitöskirja. Se on kirjoitettu luettavaksi ajatellen sen kohdeyleisöä ja vertaillen aikaisempiin tutkimuksiin, jotka käsittelevät samaa aihepiiriä. Kirjan kautta olen dialogissa lukijoiden kanssa. Samalla tavalla verkkokeskustelujen opiskelijat ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa kirjoitustensa välityksellä. He osoittavat tätä dialogisuutta sellaisilla keinoilla, jotka ovat mahdollisia kirjoitetussa kielenkäytössä. Näitä keinoja ovat esimerkiksi toisto ja toisen opiskelijan puhutteleminen etunimellä (ks. tekstin alun esimerkissä *Reetan* puhuttelua). Keinoihin kuuluu myös vastaanottamisen kiittäminen, niin sanottu ”kuulolla olon” ilmaiseminen, jolla osoitetaan toisen opiskelijan kirjoitus huomioiduksi (esim. *hyviä pointteja, olen samaa mieltä*). Lisäksi voi mainita toisen opiskelijan toiminnan kierrättämisen ja toimintaan reagoimisen, jotka ovat nähtävissä seuraavassa esimerkissä.

(1) Keskusteluketju palautteen antamisesta ja saamisesta

Paula: Palautteen antaminen voi olla välillä tosiaan vaikea tehtävä. Palautetta haluaa antaa niin, että se on aiheellista ja rakentavaa. Jos tutkielmassa on kuitenkin paljon huomautettavaa, ei toista halua lytätä, mutta kuitenkin ilmaista omasta mielestä tärkeät asiat. Palaute

on kuitenkin aina subjektiivinen ja palautteen vastaanottajan pitää myös suhtautua siihen kriittisesti, kaikkea ei tarvitse muuttaa toisen palautteen perusteella. Palautetta tulisi antaa mielestäni sekä onnistuneista asioista tekstissä, mutta myös niistä, joita voisi vielä parantaa. Palautteen antamisessa on hyvä antaa myös esimerkkejä, miten asian voisi ilmaista toisin tai mitä voisi lisätä, eikä vain todeta, että joku juttu ei toimi.

Jouni: Tuo on hyvä pointti tuo toisen tutkielman tai sen joiden puutteiden lyttääminen, jota ei haluaisi tehdä. Voisikohan olla kannattavaa antaa oma tutkielma luettavaksi sellaiselle henkilölle, jota ei tunne ollenkaan, mutta joka kuitenkin on jollain tavalla asiantunteva henkilö. Esimerkiksi kaverin kautta joku vanhempi tai nuorempi henkilö? Risuja ja kritiikkiä voi olla joissain tilanteissa vaikea antaa henkilölle, jonka tuntee ja johon vaikuttaa tietty tunneside.

Piia: Toit hyvän huomion esiin Jouni. Joskus voi olla vaikeampaa antaa palautetta henkilölle, jonka tuntee hyvin. Toista ei halua loukata ja silloin palautetta antaa varovaisemmin.

Esimerkin 1 ensimmäisessä viestissä opiskelija Paula kommentoi palautteen antamista ja sitä, että palautetta antaessaan ei halua lytätä sen vastaanottajaa. Seuraavassa viestissä opiskelija Jouni osoittaa huomioineensa Paulan kommentit, mikä ilmenee viestin alun virkkeessä *Tuo on hyvä pointti tuo toisen tutkielman tai sen joidenkin puutteiden lyttääminen, jota ei haluaisi tehdä*. Jounin viestissä on yhdistettynä Paulan kommentin arviointia, kannanotto hänen mielipiteeseensä sekä sanavalintojen toistoa; esimerkiksi Paulan *lytätä* toistuu *lyttäämisenä*. Seuraavassa viestissä Piia vastaa ja huomioi Jounin viestin. Hän arvioi ja ottaa kantaa Jounin kommenttiin palautteen antamisen vaikeudesta tutulle henkilölle. Piia ensinnäkin toistaa osittain Jounin sanavalintoja sekä reagoi tämän esittämään pohdiskelevaan ja retoriseen kysymykseen tutkielman antamisesta luettavaksi jollekin muulle kuin tutulle. Lisäksi Jouni että Piia kierrättävät samankaltaista toimintaa eli arviointia ja kannanottamista toisen opiskelijan kommenttiin.

Miksi tällaisia verkkokeskustelukohtia kannattaa tutkia? Mitä merkitystä sillä on, millaista vuorovaikutusta verkko-opiskeluun liittyvä keskusteluharjoitus on luonteeltaan? Tai millä tavalla opiskelijat ottavat toistensa viestit huomioon? Vastaus on jopa hämäävän yksinkertainen: tutkimusta tarvitaan, koska verkko-opiskelun yleisyys ja se, että se on paikasta ja ajasta riippumatonta, eivät yksinään ole oikoteitä onneen ja parempaan tulevaisuuteen. Niinpä tarvitaan syvempiä ja yksityiskohtaisempia havaintoja konkreettisista tilanteista, joissa opiskelijat välittävät tietojään ja argumentoivat käsitteisiään muiden opiskelijoiden kanssa. Viimeaikaisissa tutkimuksissa onkin alettu korostaa, että verkko-opiskelun anti kiteytyy vasta ihmisten välisissä toiminnoissa eli sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (esim. Mäkelä 2010). Tästä voidaan puhua niin sanot-

tuna vuorovaikutuksellisenä oppimisena, joka ei keskity pelkästään formaaleihin oppimisympäristöihin ja instituutioihin (esim. Tainio & Piirainen-Marsh 2011). Katsotaan asiaa lukujen kautta.

Luvut ovat peräisin Vaasan yliopiston Moodlen käytöstä vuosilta 2012–2016, elokuulta 2012 maaliskuuhun 2016 (Moodle-tuki VY 2016). Ensinnäkin erilaisia Moodle-kursseja on tuona aikana ollut noin 2 300, ja niillä on ollut osallistujia ja muita Moodlen käyttäjiä summittaisesti arvioituna noin 34 000¹. Erilaisia Moodlen tehtäväaktiviteetteja oli noin 92 000, joista tiedostojen jakaminen on ollut yleisintä ja keskustelufoorumien käyttö neljänneksi tavallisinta. Verkkokeskusteluja on ollut noin 11 500; niistä osa on ollut tiedotuskanavia ja osa temaattisia keskusteluharjoituksia. Näissä keskusteluissa on kirjoitettu muutaman vuoden aikana 190 000 keskusteluviestiä, mikä on huomattava määrä. Jotta verkko-opiskelusta voidaan puhua kehittävässä hengessä ja sitä varten voidaan suunnitella parempia harjoituksia ja sovelluksia, tarvitaan tietoa siitä, mitä näissä tilanteissa ja viesteissä tapahtuu. Toisin sanoen tarvitaan tutkimusta siitä, millä tavalla ihmiset viestivät toisilleen ja minkälaista verkko-opiskelua se ilmentää.

Karkeasti jaoteltuna verkko-opiskelu nähdään yksittäisessä verkkokeskustelussa joko yksinpuheluna tai yhteistyönä, vertaistoimintana. Yksinpuhelu viittaa sellaiseen opiskelemiseen ja kirjoittamiseen, jossa opiskelijoiden välillä on vain löyhiä yhteyksiä. Tällöin puhutaan viestien irrallisuudesta ja siitä, että opiskelijat vain vastaavat kunkin vuorollaan tehtävänantoon eivätkä huomioi muiden viestejä. Verkkokeskusteluharjoitus voi kuitenkin parhaimmillaan olla vertaistoimintaa, joka viittaa esimerkiksi opiskelijoiden kehittämään yhteisöllisyyteen tai väliaikaiseen ryhmäytymiseen. Ryhmäytyminen puolestaan tarkoittaa sitä, että tietyn aikaa tietyt yksilöt toimivat kiinteänä ryhmänä, jolla on yhteinen tavoite. Opiskelijoilla on verkkokeskustelussa mahdollisuus luoda hyvää *me*-henkeä sekä jakaa ja muokata tietojaan samanhenkisen porukan kanssa. (Ks. esim. Mäkelä 2010.) Tällaisessa verkko-opiskelun tilanteessa on usein kyse yhteisöllisyydestä. Verkko-opiskelun yhteisöllisyys syntyy siis esimerkiksi siitä, että opiskelijat jakavat tuntemuksen ”samassa veneessä ollaan”.

Vuorovaikutuksen tasolla vertaistoiminta näkyy niissä tavoissa, joilla opiskelijat huolehtivat yhdessä verkkokeskusteluharjoituksen aloittamisesta, etenemisestä, ylläpitämisestä ja loppuunsaattamisesta. Opiskelijat siis ottavat erilaisilla kirjoittamisen keinoilla vastuun harjoituksesta ja keskustelusta. Tutkimusaineistossani tätä tehtiin esimerkiksi erilaisilla kysymyksillä, kannanotoilla ja hienovaraisilla neuvoilla. Tästä kelpaa esimerkiksi lektion alussa oleva ote tutkimusaineistosta. Siinä opiskelija ehdotti kysymyksen muodossa tietynlaista keskustelun agendaa eli ohjelmaa. Käytännössä hän siis ehdotti sitä, miten keskustelussa voitaisiin edetä, jotta opiskelijat pystyisivät saamaan popularisoinnin määrittelemisestä ja keinoista suurimman hyödyn.

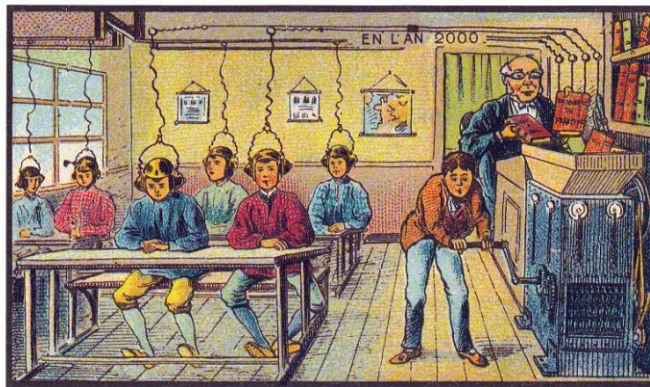
Verkko-opiskelua koskevissa tutkimuksissa on jonkin aikaa jatkunut suuntaus, jossa painotetaan oppimisen ja opiskelun sosiaalisuutta. Puhutaan esimerkiksi yhteisöllisestä oppimisesta, yhteistoiminnallisesta oppimisesta, kokemuksellisesta oppimi-

1. Saamani selvityksen mukaan tähän lukuun sisältyvät kaikki käyttäjäkäynnit, eikä se siis tarkoita kaikkia yksittäisiä käyttäjiä tilaston keruuvuosilta.

sesta, informaalista eli epävirallisesta ja ei-ohjatusta oppimisesta (esim. Mäkelä 2010). Viimeisin on näkyvästi esillä esimerkiksi erilaisissa pelaamistilanteissa ja sosiaalisen median ympäristöissä, kuten Twitterissä. Kaikille näille oppimisteorioille on yhteistä se, että niiden periaatteiden mukaan verkko ja teknologia tarjoavat opiskelijoille monipuolisia mahdollisuuksia osallistua ja oppia yhteistyössä muiden kanssa. Verkko-opiskelu on siis muuttunut paljon niistä ajoista, jolloin kukin opiskelija pystyi tekemään opiskeluun liittyvät harjoitukset yksin, muita huomioimatta.

Säröäniä ja erilaisia kokemuksia on kuitenkin yhä olemassa; niiden mukaan opiskeluihin liittyvää verkkokeskustelua voidaan kuvata esimerkiksi kivireen vetämiseksi.² Tällöin keskustelu voi olla hyvin yksipuolista ja opiskelija voi tuntea olevansa yksin vastuussa siitä, että keskusteluharjoitus etenee ja vaadittavat asiat tulevat käsitellyiksi. Verkko-opiskelun ja verkkokeskusteluharjoituksen onnistuminen onkin riippuvaista monesta tekijästä, kuten tehtävänannosta, keskustelualueen tekniikasta, opettajan roolista ja kurssista. Samalla tavoin käsitys verkko-opiskelun vuorovaikutuksesta ja vuorovaikutuksen rakentumisesta on tilannekohtaista. Joitain yleistyksiä on kuitenkin mahdollista tehdä. Institutionaalisen verkkokeskustelun vuorovaikutus nojaa kaikkiin kirjoituksen keinoihin, joiden avulla opiskelijat yhtäältä osoittavat omaa osaamistaan ja toisaalta tekevät yhteistyötä muiden kanssa saadakseen harjoituksen valmiiksi (ks. Lester & Paulus 2011). Parhaimmillaan opiskelija hoitaa nämä kaksi tavoitetta yhdessä ja samassa viestissä.

Verkko-opiskelu voi parhaimmillaan olla vertaisten kesken tapahtuvaa vuorovaikutusta. Entä sitten? Miten digitalisaatio mahtuu tähän kuvioon? Voiko väitöstitkimuksestani ja tutkimuksen aihepiiristä olla hyötyä korkeakoulutuksen digitalisaatiosta puhuttaessa? Seuraava kuva, yli sata vuotta vanha piirros, esittää Jean Marc Côtén ja muutaman muun ranskalaisen taiteilijan vision 2000-luvun opetuksesta.³

At School

2. Tästä muistutuksesta, joka koskee verkko-opiskelun huonoja puolia, kiitän Twitterin kommentoijaa, joka kertoi omista kokemuksistaan vastauksena lehdistötiedotettani jakavaan tviittiin.

3. Kuva on poimittu Harto Pöngän kirjoituksesta "Yhteisöllistä tiedonrakentelua, eikä vain pidempää johtoja!", joka ilmestyi Etäopetus.fi-sivustolla 27.10.2015. Alkuperäinen kuva löytyy PDR:n (The Public Domain Review) sivulta osoitteesta <http://publicdomainreview.org/collections/france-in-the-year-2000-1899-1910/>.

On mielenkiintoista havaita, että opetus on nähty kirjojen ja kirjatiedon muuttumisena koneeksi, josta tulee yksisuuntaista ja yhteistä tietoa kaikille opiskelijoille. Vi-siossa on siis jotain sellaista, mitä on todellisuudessa tapahtunut. Meillä on koneet ja kaiken maailman teknologia, jonka kautta virtaa ja tulee yhä virtaamaan monipuolista tietoa. Onneksi meillä on myös mahdollisuus – ei vain olla vastaanottamassa tai välittämässä tätä tietoa – vaan olla muokkaamassa, lisäämässä ja uudistamassa tietoa. On lisäksi ilahduttavaa, että meillä on mahdollisuus tehdä tätä kaikkea yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Korkeakoulutuksen digitalisaatio tulisikin kuvan tavoin ymmärtää toiminnaksi, joka pohjaa vanhaan. Lisäksi se pohjaa konkreettisiin kokemuksiin siitä, mikä missäkin digitaalisessa tilanteessa toimii ja on luontevaa. Koulutuksen digitalisaatiossa keskeistä on miettiä sitä, minkälaisia digitaalisen viestinnän periaatteita ja työkaluja nykyinen ja tuleva opetus, opiskelu ja oppiminen tarvitsevat. Ehkä tarvitsemme jopa kuvan kaltaisia visioita – hiukan vain päivitettyinä. Rohkenenkin väittää, että digitalisaatiota toteutettaessa olisi hyvä nojata konkreettisiin ja yksittäisiin harjoituksiin, tilanteisiin, joiden kautta pystytään selvästi kertomaan siitä, millaista digitaalista viestintää opiskelutilanteessa tällä hetkellä voi olla. Tietynlaisten verkkokeskustelutilanteiden yksityiskohtaisella tarkastelulla saadaan myös kuvaa, minkälaista ihmisten välistä vuorovaikutusta digitaalisuus ruokkii. Tästä väitöstutkimukseni on toivottavasti valaiseva esimerkki.

Lähteet

- GILES, DAVID – STOMMEL, WYKE – PAULUS, TRENA – LESTER, JESSICA – REED, DAVID 2015: Microanalysis of online data. The methodological development of "digital CA". – *Discourse, Context & Media* 7 s. 45–51.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – JOHANSSON, MARJUT – TANSKANEN, SANNA-KAISA 2014: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* s. 9–28. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1402. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HUTCHBY, IAN 2001: Technologies, texts and affordances. – *Sociology* 35 s. 441–456.
- LESTER, JESSICA – PAULUS, TRENA 2011: Accountability and public displays of knowing in an undergraduate computer-mediated communication context. – *Discourse Studies* 13 s. 671–686.
- MATIKAINEN, JANNE 2008: Sosiaalinen media. Millaista sosiaalisuutta? – *Tiedotustutkimus* 31 (4) s. 24–41.
- Moodle-tuki VY. Tilastoja Moodlen käyttötiedoista. Sähköpostikeskustelu 27.10.2016.
- MÄKELÄ, LEENA 2010: *Verkkokurssi opetuksen ja oppimisen kompleksisena toimintatilana*. Acta Universitatis Tamperensis 1490. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- NISSI, RIIKKA – LEHTINEN, ESA 2016: Negotiation of expertise and multifunctionality. PowerPoint presentations as interactional activity types in workplace meetings. – *Language & Communication* 48 s. 1–17.
- RAEVAARA, LIISA – RUUSUVUORI, JOHANNA – HAAKANA, MARKKU 2001: Institutionaa-

- linen vuorovaikutus ja sen tutkiminen. – Johanna Ruusuvuori, Markku Haakana & Liisa Raevara (toim.), *Institutionaalinen vuorovaikutus. Keskustelunanalyttisiä tutkimuksia* s. 11–38. Tietolipas 173. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- TAINIO, LIISA – PIIRAINEN-MARSH, ARJA 2011: Vuorovaikutuksen tilat ja keinot videopelin pelaamistilanteessa. –Pentti Haddington & Leila Kääntä (toim.), *Kieli, keho ja vuorovaikutus. Multimodaalinen näkökulma sosiaaliseen toimintaan* s. 177–201. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- WARNICKE, CAMILLA – PLEJERT, CHARLOTTA 2012: Turn-organisation in mediated phone interaction using Video Relay Service (VRS). – *Journal of Pragmatics* 44 s. 1313–1334.

Liisa Kääntä: *Hyviä pointteja. Vuorovaikutus vertaisten kesken institutionaalisessa verkkokeskustelussa.* Acta Wasaensia 359. Kielitiede 50. Vaasa: Vaasan yliopisto. Kirja on luettavissa osoitteessa http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-701-9.pdf.

Kirjoittajan yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@uva.fi